

İnsanın kendini öğrenmesi mümkün mü?

Evet. Kendini öğrenebilir. Duygularını gözleyebilir.

Kendini gözleyen kim? Duygularını gözlerken ne hissediyor?

Bu soruları artırabiliriz ama bir faydası olur mu? Yazarken ne hissediyor? Bilirken bilen kim? Bir şeyleri bilmek için *her şeyi* bilmek neden gereksin?

Her şeyi bilmeden bir şeyi bilmek mümkün, ancak her şeyi neticede *kendin* vasıtasıyla öğreniyorsun. Her şeyi bilmeden kendini nasıl bilebilirsin? Çünkü kendin öğrendiklerinin ve öğrenmediklerinin hepsine yansıyor.

İnsan kendini takip edebilir. Duygularını, bildiklerini, düşündüklerini yazabilir. Geçmişte yazdıklarını okurken, kendini bir başkası gibi değerlendirebilir.

İnsanın kendini bilmesii geçmişte yazdıklarını bilmesinden ibaret mi? Bunları mesela başka birinin yazdıklarından daha yakın, daha subjektif. İnsan kendine daima yalan söyleyebilir, yazarken bu yalanları söyler, okurken bu yalanlara inanır.

Kişi kendine bile bile yalan söylemez. Bir benliği varsa ve yazdıklarına yansiyorsa, zaman içinde kendini öğrenebilir. Kendine yalan söylüyor ve kandırmaya çalışıyorsa, bunu da farkedebilir. Nefsinde bir desen varsa, bunu keşfedebilir.

Bu desenler ne kadar doğru olabilir? İnsanın kendini yanlış anlaması da gayet mümkün. İnsan kendine söylediği yalanlara, başkasının yalanlarından bile daha kolay inanır.

İnsanın kendini *tanıyabileceğini* kabul etmek, herkesin bunu başarabileceğini veya kolay bir iş olduğunu iddia etmek değil.

Mümkün olmasının anlamı herkes için mümkün olması değil mi? Herkes için, diyelim nefes almak kadar kolay değilse, insanın bir *katkısı* var demektir. O zaman da bu katkı kendini gerçekten bilmesine imkan vermez.

Neden böyle olsun? İnsanların hepsinin tanıyabileceğini iddia etmedim, çünkü insanın kendini tanıması nefes almak kadar kolay ve doğal değil. Bununla beraber ondan beklenen *katkı* değil, kendindeki fazlalıkları ayıklaması. Artı değil eksi.

Peki nasıl? Bunun için herkesin yapabileceği ve işe yarayacağından emin olduğu bir yol var mı?

Herkes için işe yarayacak yol bilmiyorum. Hatta kendim için işe yarayacak yolu bulduğumdan da emin değilim. Bununla beraber bunun yolunu arayan insanın, önce yolun varlığına iman etmesi lazım.

Yolu bulmuş olan var mı? Yolu bulmadan varlığına inanmak gereksiz bir çaba değil mi? Hani *artı değil eksi* diyorsun ya, bu inanç *artı* sayılmıyor mu?

Evet, bu inanç da insanın *kendinden ayıklaması gereken* düşüncelere benziyor. Mamafih bu düşünceleri ayıklamaya inanmadan, onları ayıklaması nasıl mümkün olacak? Bu inanç bir merdiven

gibi, yukarı çıkıp kendini görünce merdiveni atacaksın.

Bunu yapmış olan var mı? Merdivenden çıkmış ve kendinden bağımsız olarak kendini seyretmiş olan?

Böyle insanlar olduğunu düşünüyorum. Hatta *hikmet* dediğimizin kaynağının bu olduğunu.

Ya kendini *tanımış* numarası yapıyorlarsa? Aslında kendilerinden bihaber oldukları halde, kendileri hakkındaki fikirleri seninki kadar yarım olduğu halde, belki sırf siyaseten ve ticareten kendini tanımış gibi yapıyorlarsa? Onları tanımiyorsan, kendilerini bildiklerini nasıl bilebilirsin?

Buna neden ihtiyaç duysunlar?

Tanınmak ve nefislerini hoş tutmak için. İnsanlara *kendini tanı* demenin de keyifli bir tarafı var. *Ben tanıdım, sen de tanı*. Eğer bir yol sunmuyorsa mesela, pek anlamlı değil zaten. Tanıyacağım ama nasıl?

Yolu herkes için farklıdır belki. Bu soruyu çözünce zaten hayatta başka derdinin kalmaması lazım.

İşte bu manada imkansız olduğunu söylüyorum zaten. İnsanın kendinin ucunu bucağını tanıması, zaten hayatın kendisine denk. Mantıken hayatın bir parçasının onun tamamını *içermesi* mümkün değil. İnsan sadece bilincinden veya kontrol edebileceklerinden ibaret değil ki.

Söylediklerin bu yolu aramaktan kaçınmak için bahane değil mi? Eğer kendini tanıman imkansızsa, kendi topoğrafyanı çıkarmak, kendini sinir düğümlerini çözmeye çalışmak neden seni bu kadar meşgul etsin? Kazanamayacağına inanıyorsan, kendinle neden harbedesin?

Belki *tanımak* için değil, ancak yaşama faaliyetinin bizatihi parçası olarak, kendini murakabe edebilmelidir.

Sonunda edindiğin bilgi ne işe yarayacak, eğer kendini tanımaya vesile olmayacaksa.

Belki ona da vesile olur, ancak bu beklentiği oluşturmayınca kendini tanımasan da kendinle ilgili bir iki şey öğrenebilirsin. Bunlar hayatı daha iyi yaşamaya yardımcı olabilir.

Bugün mesela kendinle ilgili ne öğrendin?

Kahve için öğle uykusuna yattım. Erken kaldırıp kaldırmayacağını merak ediyordum. Kahve içip 20 dakika şekerleme yapmanın, insanı daha çok ayıktırdığını söyleyen bir yazı okumuştum, onu denedim.

Ne öğrendin sonunda?

Erken uyanmadım tabii. Gece uyumayınca. Belki normal günümde denemeliyim.

O zaman da uyuyamazsın ki. 20' uyuyup uyanmak için kısa bir süre.

Evet. Belki daha uzun süre tanımak lazım kendine.

Bu kendini tanımak mı? Daha çok Google'ın *kendi giden* arabasının, sadece bildikleri yerlerde dolanmasına benziyor.

Ne olmuş ki *otonomobillere*?

Google tüm şartların en iyi olduğu yollarda deniyormuş arabasını. Yolların %99'u için hazır değilmiş bu otonomobil.

Akademisyenlerin alışkanlıklarına benziyor. Kabulleri es geçip, sonuçların *çarpıcılığından* bahsetmek. *Her şey yolunda giderse, aracımız kendi kendine gidiyor.*

Yol kenarında *dur* diyen polisi tanıyacak halde bile değilmiş bu araçlar.

Bu çeşit ani değişimleri anlayamıyorsa, pek güvenli bir araç değildir. Dahası sanırım o sene içinde araba kullanmaktan kurtulacağın hayalini bir kenara itmek lazım. Belki otuz sene diyebiliriz. Sana yetişmez de, oğluna belki.

Ben hala umutluyum. Yazıdan anlatılan sorunların tamamen çözülmesi akademik olarak mümkün. İnsanların mimiklerini algılayan sistemler var ve acil durumda kendine yol bulmak için gerekli temel teknolojiler mevcut. Ancak bütün bunları bir araya getirecek mühendislik zor. Yani yolda gördüğü adamın polis olduğunu ve yaptığı işaretin *dur* demek olduğunu anlamak mümkün ama bu sürüş sistemine diğer parçaların performansını etkilemeyecek şekilde entegre etmek zor.

Yapay zekayı yapmak için yine bir yapay zeka mı lazım?

Bu kadar enigmatik değil. Bunlar tedricen çözülecek problemler. Bir yapay zeka değilse de, *şuura* benzeyen bir *kendini bilme* mekanizması lazım ve bu da kolay değil.

Bunun için herhalde gerçek kişilerce kullanılmaya başlaması lazım.

Evet. Sınırlı yollarda da olsa kullanılmaya başlamadan daha iyileştirilmesi zor. Teknolojinin kullanılmadan gelişmemek gibi bir handikapı var.

Gerçekten de. Bu neden? Neden teknoloji tedricen gelişiyor?

Her zaman tedricen değil ama çoğunlukla böyle. Çünkü teknoloji somutlaşıp, insanların hayatına girmeden onun gerçekten ne kadar faydalı veya lüzumsuz olduğunu bilmiyoruz. Ne tarafını ne kadar kullacağımız hakkında fikrimiz olmuyor. O sebeple yeni teknolojilerde *her şey* oluyor, sonra bunların bir kısmı gereksiz oluyor ve kaldırılıyor ve bir kısmı da vazgeçilmez oluyor ve geliştiriliyor.

Nasıl yani?

Yani mesela eskiden çamaşır makinelerinde sıcak su girişi de vardı, hemen hepsinde mevcuttu. Sonra bunun bir işe yaramadığını çünkü kimsenin evinde sıcak suyun hızlı bir şekilde makineye gelmediğini farkettiler. Çamaşır yıkayacak kadar suyu elektrikle ısıtmak, daha kolay geldi. Artık çamaşır makinelerinde pek sıcak su girişi yok.

Windows ve Mac gibi mi mesela?

Dışarıdan görünüşe göre evet. Olgunlaşan teknolojilerde opsiyonlar azalıyor ve araçlar basitleşiyor. Neyin önemli, neyin önemsiz olduğu ortaya çıkıyor.

Mesela bloglar ve sosyal medya gibi mi? İnsanların Internet'i nasıl kullandığı ortaya çıktığında, o kadar opsiyona gerek olmadığını farkettiler. Basitleştir ki herkes kullanabilsin.

Bunların hepsi bir açıdan doğru. Bloglar ve twitter, flickr veya Instagram... Bilgisayarlar *her şeyin makinesi* olduğu için karmaşıktı, artık onlar da bölünmeye başladı. Geçen Linux'un bile masaüstü ve sunucu (işletim sistemi) çekirdeklerinin ayrılması gerektiğini söyleyen bir yazı okudum. Tabletler de bilgisayarlardan daha basit mesela.

Kendi giden arabaların da böyle olması mı bekleniyor.

Böyle olabilmesi için genel kullanıma açılması lazım. Flickr'dan (veya Photoshop'tan) Instagram'a hemen geçemiyorsun veya WordPress'ten Tumblr'a. İnsanlar kullandıkça önemli ve sarf-ı nazar edilebilecekler ortaya çıkıyor.

Otonomobilde nasıl olur ki?

Belki otonomobildeki sorun ilk safhayı sunmada ikinciye geçmeye çabalamalarıdır. Mevzuu bir *şuraya çek* deyince giden araçlara odakladılar. Belki bu basitliğe de ancak tedricen ulaşılabilir, önce *sürüş asistanı* gibi veya *otoyol yardımcısı* gibi bazı araçlar geliştirmek ve bunların nasıl kullanıldığına bakmak lazım.

Bugünlük yeter herhalde bu kadar *teknoloji felsefesi*.

Felsefe diyecek bir şey konuşmadık ama bence de yeter.

Başka nelere rastladın bugün okurken?

Şöyle bir bakalım. İsrail'e ilk denizaltıların Almanya tarafından hediye edildiğini öğrendim. Bir Yahudi kendi kendine Alman arabalarını boykot ediyormuş da, neden boykotu iptal ettiğini anlatıyordu.

Hala Almanya nefreti var mıymış bazılarında? Asıl haber konusu bu olabilir.

Evet. Ben de şaşırdım. Varmış demek ki. ISIS'le ilgili bir yazıda *devlet olmanın şiddet tekeli demek olduğunu* ve ISIS'in buna sahip olmadığını ve devlet sayılamayacağını anlatıyordu.

ISIS konusu çok tuhaf.

Ne düşündüğünü yazmaya yerin mi dar?

Hem öyle, hem de insanın daha yakından bakması lazım böyle durumlarda. İkinci elden bilgiye güvenemiyorum. Kendilerinin de işlerine gelen bir *şeytanlaştırma* mevcut.

Cani ve terörist olduğunu kabul edebiliriz herhalde.

Evet. Bunu kabul ederiz de, bunların da çok manası yok. Cani ve terörist. Sonra? PKK için de kullandık senelerce bu sözleri ve şimdiki duruma bak. Bu adamlar gerçekte ne istiyor, nasıl oluyor da Musul'u

alabiliyor, konu bu.

Nasıl oluyor?

Bunu bilmediğim için susmayı tercih ediyorum.

Anlamsız ve atmasyon laflar edeceğine susuyorsun.

Evet.

/İnsanlara ne yaptığınızı değil, neden yaptığınızı anlatın, daha çok etkilenirler/ diyordu bir yerde.

İnsanların çoğunun *neden?* sorusuna bir cevabı olmadığı için etkileyici, evet.

/Neden bu işi yapıyorsun/ sorusunun cevabı çoğu için *ekmek parası*. Bunun dışına çıkabiliyorsan veyahut gayrimaddi bir takım sebepler sunabiliyorsan, *farklı* oluyorsun.

İnanmıyorlar ama. İnsanların gayrimaddi, gayriekonomik bir takım sebeplerle harekete geçeceğine inanmıyorlar. Böyle bir insan çeşidi de var.

Memlekette böylesine çok rastlıyorum. Adamın birine *programcılık sadece para için yapılmaz, entelektüel tatmin de gerekir* dediğimde güldüydü. Anlatıp anlatıp gülüyormuş.

İlginç gelen kısım çoğu zor mesleği yapan insanın da bu kafada olması. Mesela doktorluk, sadece alacağın maaş için yapılabilir bir iş midir? O parayı daha rahat kazabileceğin işler var.

Bunun farkındalar ancak *neden?* sorusunun cevabını ortaya sermek pek uygun gelmiyor olabilir. Rahat bir cevabı yoksa, *para kazanmak için* gibi herkesin kabul edeceğini düşündükleri bir cevap yeterli.

/Neden para kazanıyorsun?/ diye devam edebilir bu da.

Onun da cevabı var. Daha çok *döküntü* yığmak ve daha pahalı otellerde, daha kasıntı tatiller yapmak ve kısacası daha pahalı ve *saygın* yaşamak için.

Pahalı yaşamak için mi para kazanıyorlar?

Yaşın oldu otuzbeş, hala anlamadın mı?